

Rädda Barnens remissvar – Rättssäker samhällsvård för barn och unga (SOU 2026:8)

Inledning

Rädda Barnen har beretts möjlighet att svara på remiss angående Rättssäker samhällsvård för barn och unga (SOU 2026:8). Rädda Barnen svarar på remissen utifrån ett barnrättsperspektiv med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som grund. Till stöd i tolkningen av barnkonventionen använder sig Rädda Barnen främst av uttalanden från FN:s kommitté för barnets rättigheter (FN:s barnrättskommitté).

Sammanfattning

Sammantaget välkomnar Rädda Barnen en stor del av de förslag som utredningen presenterar. För barn är tvångsvård enligt lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) en av de mest ingripande åtgärderna som finns. Rädda Barnen välkomnar alla åtgärder som kan bidra till en tvångsvård med ökad transparens, rättssäkerhet och förutsägbarhet – och som dessutom stärker barn som självständiga rättighetsbärare. Rädda Barnens bedömning är att flera av utredningens förslag kan bidra med just detta.

Rädda Barnen vill särskilt framhålla vikten av att barns rättssäkerhet stärks genom ökade krav på tydliga beslutsunderlag, samt att barnets bästa ges en mer framträdande roll i bedömning och beslut om umgänge.

Just nu pågår flera olika parallella processer kring reformering av såväl LVU som andra frågor som rör tvångsvård av barn. Rädda Barnen vill därför lyfta vikten av att dessa processer synkroniseras och harmoniseras, för att lagstiftningen ska följa en röd tråd. De många parallella reformerna riskerar att leda till en otydlig och svåröverskådlig reglering, vilket kan försvåra en enhetlig rättstillämpning och ytterst påverka barns rättssäkerhet. Även för remissinstanser försvåras möjligheten att överblicka de samlade konsekvenserna.

3 Ökad sakkunskap i LVU-processen

Utredningen har haft i uppdrag att se över behovet av ökad sakkunskap i ärenden och mål om vård enligt LVU. Utredningen bedömer att det finns ett behov av att tillföra kompletterande sakkunskap från andra professioner i större utsträckning än vad som sker i dag, och ökat inslag av sakkunskap inom såväl socialnämnden som i domstolen.

Sammantaget ser Rädda Barnen det som positivt och tillstyrker förslagen. Däremot vill Rädda Barnen understryka vikten av socialnämndens sammantagna bedömning av ett barns behov. Allmän expertkunskap behöver balanseras med den individuella kännedomen om det enskilda barnet, och barnets behov.

3.7.3 Ökat inslag av sakkunskap hos socialnämnder

Utredningen föreslår att socialnämnden ska inhämta sakkunskap så tidigt som möjligt i utredningens skede, både från aktörer med generell expertkunskap, och från aktörer med specifik kunskap om det enskilda barnet. Utredningen föreslår vidare att det förtydligas att en ansökan om att omhänderta ett barn eller ung person för vård enligt LVU ska innehålla intyg från läkare och andra motsvarande handlingar om detta behövs för att bedöma barnets eller den unges behov av vård.

Rädda Barnen tillstyrker förslaget, men vill understryka utredningens egen slutsats att sakkunniga ska ha en rådgivande roll och att det är socialnämnden som ansvarar för den sammantagna bedömningen om barnets behov. Många barn som är aktuella för tvångsvård enligt LVU har en livssituation som är komplex och som påverkas av många olika faktorer – en enskild profession har därmed svårt att ha en fullständig kunskap om barnets hela livssituation. Den sakkunniges uppdrag bör därför vara tydligt avgränsat och inte ersätta socialnämndens helhetsbedömning.

3.7.4 Ökat inslag av sakkunskap i domstolen

Utredningen föreslår att förvaltningsrätten och kammarrätten, om det behövs, ska inhämta uppgifter från sakkunniga.

Rädda Barnen tillstyrker förslaget men vill understryka vikten av att balansera generell sakkunskap/expertis med kunskap om det enskilda barnet. Barn som är föremål för tvångsvård har, som ovan nämnts, ofta en komplex och multisystemisk problembild. Många barns situation påverkas ofta samtidigt av omsorgssvikt, psykisk ohälsa, skolfrånvaro, våld, funktionsnedsättning och familjens livsvillkor. Flera faktorer behöver vägas samman för att göra en gedigen bedömning. Därmed är det inte säkert att ett enskilt yttrande från en specifik profession kan ge en heltäckande vägledning för domstolens beslut.

Rädda Barnen önskar därför tydliga riktlinjer gällande användandet av sakkunniga, såväl kring hur uppgifterna ska tolkas, som hur de ska inhämtas.

4 Ska åklagare kunna fatta beslut om omedelbart omhändertagande?

Utredningen har haft i uppdrag att se över frågan om Åklagare ska kunna fatta beslut om omedelbart omhändertagande enligt LVU. Rädda Barnen delar utredningens bedömning att åklagare inte ska kunna fatta beslut om omedelbart omhändertagande. Rädda Barnen delar utredningens bedömning att genom att ge åklagare denna befogenhet riskerar det att leda till att beslut om omhändertagande fattas på felaktiga grunder.

Rädda Barnen tillstyrker därför utredningens förslag att åklagare inte ska kunna fatta beslut om omedelbart omhändertagande enligt LVU.

Utredningen har dessutom varit ålagd att föreslå en ordning där en åklagare i vissa fall får fatta beslut om omedelbart omhändertagande enligt LVU, varpå utredningen föreslår en subsidiär rätt att fatta ett interimistiskt beslut i vissa fall. Rädda Barnen avstyrker detta, utifrån samma resonemang som utredningen själv för.

6 Förutsättningarna för att ett omhändertagande för vård ska upphöra

6.4.2 Förtydligande av vad som krävs för att ett omhändertagande för vård ska upphöra

Utredningen föreslår en ordning som tydliggör när omhändertagande för vård ska upphöra. Förslaget innebär att när någon av förutsättningarna för ett omhändertagande för vård inte längre är uppfyllda, ska en socialnämnd besluta att ett omhändertagande ska upphöra.

Rädda Barnen tillstyrker delvis förslaget, men har några förbehåll som utvecklas nedan.

Sammantaget är Rädda Barnen positiva till den förslagna ordningen, som innebär ökade krav på tydlighet och transparens. Däremot önskar Rädda Barnen ett tydliggörande och en analys kring hur denna nya ordning förhåller sig till de förslag som rör den nya grunden för omhändertagande för vård på grund av anknytning.

I den föreslagna ordningen ska barnets inställning ge "ökad betydelse i takt med stigande ålder". Rädda Barnen önskar här i stället en formulering som synkroniserar med socialtjänstlagen om "barnets ålder och mognad", snarare än att endast utgå från ålder.

6.4.3 Information till vårdnadshavare om skälen för ett omhändertagande och vad som krävs för att vården ska upphöra

Utredningen föreslår att socialtjänstförordningen ska kompletteras med ett krav på att en vårdplan som gäller ett barn också ska beskriva vilka förändringar som behövs för att barnet ska kunna återvända hem och vilket stöd en socialnämnd kan erbjuda vårdnadshavarna för att det ska vara möjligt. Vidare föreslår utredningen att socialnämnden ska utse en socialekreterare som ansvarar för kontakten med vårdnadshavaren när ett barn vårdas utanför det egna hemmet.

Rädda Barnen tillstyrker förslagen med vissa förbehåll, se nedan.

Rädda Barnen bedömer det som positivt att det ställs ökade krav hos socialnämnden på transparens och tydlighet gentemot vårdnadshavare. Rädda Barnen delar bedömningen att det ofta finns brister i socialnämndens arbete med barns vårdnadshavare under den tid då barn är tvångsomhändertagna. Att det upprättas en vårdplan som konkret redogör för vilka förändringar som behöver ske i och med tvångsvården bedömer Rädda Barnen som positivt. Det är däremot viktigt att det upprättas tydliga riktlinjer i hur denna typ av vårdplaner ska upprättas, då grunderna för tvångsvård ofta är en sammanvävning av flera olika faktorer. Ofta handlar det inte enbart om våld eller missbruk utan kan ofta innefatta omsorgssvikt, psykisk ohälsa, och vårdplanen behöver då konkretisera vilka specifika förändringar som behöver ske för att vården ska kunna upphöra, hur de ska uppnås och även upprätthållas.

7 Stärkt skydd och rättssäkerhet vid umgänge och upphörande av ett omhändertagande

En socialnämnds ansvar för omhändertagna barns och ungas rätt till umgänge ska omfatta även syskon och andra närstående

Utredningen föreslår att socialnämndens ansvar för att tillgodose umgänge med föräldrar och vårdnadshavare utökas till att även innefatta barns rätt till umgänge med syskon och andra närstående.

Rädda Barnen tillstyrker förslaget. Relationen med syskon och andra närstående är för många barn lika viktiga som föräldrar och vårdnadshavare. En individuell bedömning av barnets viktiga relationer bör göras vid varje tillfälle. FN:s barnrättskommitté har även lyft vikten av att barn i samhällsvård har kontakt även med syskon, släktingar och andra personer till vilka barnet haft starka personliga relationer.¹

Vidare föreslås det socialnämnden, vid ett beslut om umgängesbegränsning, ska utgå från barnets bästa snarare än ändamålet med vården. Rädda Barnen tillstyrker även detta förslag. Särskilt vid beslut om umgängesbegränsning så är det inte ovanligt att bedömning av barnets bästa helt saknas, något exempelvis även JO konstaterat². Därmed blir det av stor vikt att fokus vid beslut om umgängesbegränsning flyttas till just barnets bästa.

Utredningen föreslår även en ordning kring umgängesbegränsning där dessa beslut ska prövas på samma sätt för syskon och andra närstående som för vårdnadshavare och föräldrar. Detta innebär att beslut om umgängesbegränsning ska kunna gå att överklaga, även om det gäller syskon och andra närstående.

Rädda Barnen tillstyrker förslaget när det gäller syskon men inte andra närstående. Även om det för många barn finns andra vuxna i nätverket som är minst lika viktiga som syskon och vårdnadshavare, finns en risk att förslaget medför att barnet sätts in i ytterligare flera rättsprocesser och överklaganden kopplat till beslut om umgängesbegränsning. Detta riskerar att leda till en ökad press och oro för barnet med osäkerhet, lojalitetskonflikter och förlängd ovisshet.

Stockholm 2026-08-10

Sofia Tuvestad
Press- och Påverkanschef, Rädda Barnen

¹ [Normal](#)

² [Inspektionsprotokoll](#)